

11-13
APRIL
2019

ICEB'19
BURSA, TURKEY

5th Hosted by Uludag University
**INTERNATIONAL
CONGRESS OF**

**ECONOMICS &
BUSINESS**

"New Economic Trends and Business Opportunities"

PROCEEDING
BOOK

5. ULUSLARARASI EKONOMİ VE İKTİSAT KONGRESİ

*5th INTERNATIONAL CONGRESS OF
ECONOMICS & BUSINESS*

BİLDİRİLER KİTABI **PROCEEDING BOOK**

11-13 NİSAN 2019
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

11-13 APRIL 2019
BURSA ULUDAG UNIVERSITY

Editörler / Editorial Board

Prof. Dr. Mehmet YÜCE
Prof. Dr. Mustafa MIYNAT
Prof. Dr. Ahmet Vecdi CAN
Prof. Dr. Şakir SAKARYA

Yayına Hazırlayan / Prepared By

Prof. Dr. Başak Aydem ÇİFTÇİOĞLU

Eğitimin Ekonomiye ve Kalkınmaya Etkisi Kuzey Makedonya Örneği

Osman Emin*

Özet

Ülkelerin ekonomik sosyal ve siyasal gelişmişlik düzeylerini belirleyen en önemli faktörlerden biri eğitimidir. Günümüzde toplumlar, eğitim düzeyinin artmasıyla ekonomik kalkınma arasında bağ kurmaktadır. Bu çalışmanın amacı, eğitimin ekonomi ve kalkınmadaki önemini vurgulamaktır. Toplumlar, eğitim düzeyinin artmasıyla, verimlilik arasında bağ kurmakta, bireyin yaşadığı topluma, aldığı eğitim ölçüsünde katkıda bulunduğu inanmaktadır. İnsanların aldıkları eğitim oranında topluma katkıda buldukları düşüncesi artmıştır. Eğitim, iktisadi kalkınmanın temelini oluşturmaktadır. Eğitimin amacı, hem ülkenin hem de insanların her çeşit istek ve ihtiyaçlarını karşılamaktır. Eğitim etkinliklerinin nitelik düzeyinin ise bireyin yaşadığı toplumun ekonomik, sosyal, politik ve kültürel gelişiminin niteliği üzerine etki ettiği kabul edilmektedir. Bilimsel araştırmalar eğitim düzeyi ile kalkınmanın unsurları olan ekonomik büyüme, siyasal ve toplumsal gelişme arasında doğrusal ilişkiler olduğunu ortaya çıkarmıştır. Üretim tekniklerinin hızlı değişmesi, eğitime daha fazla önem verilmesi sonucunu doğurmuştur. Bunun neticesinde bilgiye ve gelişmeye daha fazla yatırım yapma ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Eğitimin amacı hem ülkenin hem de halkın her çeşit istek ve ihtiyaçlarını karşılamaktır. Makedonya'da nüfusun eğitim durumu, ekonomik ve toplumsal göstergeleri ile gelişmiş ülkelerin verileri karşılaştırıldığında, Makedonya'nın ekonomik göstergelerinin gelişmiş ülkelerin ortalamasına yakın olmadığı belirlenmiştir. Makedonya'nın gerekli önlemleri alarak nüfusunun eğitim düzeyini yükseltmesi, kalkınma açısından önem taşımaktadır.

Anahtar kelimeler: Eğitim, Ekonomi, Gelişim/Kalkınma, Etki

JEL Kodu: I250

The Effect Of Education On Economics And Development Example of North Macedonia

Abstract

One of the most important factors that influence the development level of economy, society and policy is education. Today people can easy relate economic development with level of education. The purpose of the study is to stress the importance of education on economy and development. Societies establish a relationship between the increase of education level and productivity and believe that people make some contribution to his society proportional to the education they received. The thought of the more people are educated, the more they contribute to the society spreads. Education is the basis of economical development. The purpose of the education is to meet the requirements of both the country and the people. It is admitted that quality level of educational activities has an influence on the quality of economic, social, political and cultural development of the society. Scientific researches reveal that there is a linear relationship among economic growth, political and social development which are components of development. Rapid change of production technologies caused the importance of the education increase. As a result, need of investing in information emerged. The aim of education is to meet needs and requirements not only of the nation but also the people. As the education level of the Macedonian population with its economic indicators is compared to data of advanced countries, it is determined that economic and social indicators of R.Macedonian is not close to advanced countries average. It is important for R.Macedonian to increase the education level by taking the necessary precautions for development.

Keywords: Education, Economics, Development, Effect

JEL Codes: I250 Education and Economic Development

* Assoc.Prof.Dr., Macedonia, Skopje University of St. Cyril and Methodius, "Blaze Koneski" Faculty of Philology, Department of Turkish Language and Literature

I. Giriş

Eğitim, bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme sürecidir. İnsanı istendik davranışlarla donatmak, yani eğitmek, çağlar boyunca en önemli amaç olmuştur. Günümüzde bu olgu, gittikçe karmaşık duruma gelmekte ve etkisi daha da yoğun bir biçimde hissedilmektedir. Böyle olmakla birlikte eğitimin önemi, özellikle ülkemizde yeterince anlaşılabilmiştir. Oysa insanın davranışları geçerli ve güvenilir bir yönde gelişmedikçe, özlenen bir yaşam biçimine ulaşılması söz konusu değildir. İnsan en somut ve yalın ilişkilerden, en soyut ve karmaşık ilişkilere dek her türlü süreçle iç içe olabilir.

Bu çalışmanın amacı, eğitimin ekonomi ve kalkınmadaki önemini vurgulamaktır. Toplumlar, eğitim düzeyinin artmasıyla, verimlilik arasında bağ kurmakta, bireyin yaşadığı topluma, aldığı eğitim ölçüsünde katkıda bulunduğuna inanmaktadır. Eğitim etkinliklerinin nitelik düzeyinin ise bireyin yaşadığı toplumun ekonomik, sosyal, politik ve kültürel gelişiminin niteliği üzerine etki ettiği kabul edilmektedir. Bilimsel araştırmalar eğitim düzeyi ile kalkınmanın unsurları olan ekonomik büyüme, siyasal ve toplumsal gelişme arasında doğrusal ilişkiler olduğunu ortaya çıkarmıştır. İnsan kaynağının, özellikle sosyal iyileşmeye ve buna bağlı olarak ekonomik gelişmeye katkısı oldukça büyüktür. Eğitim iktisatçılarına göre ekonomik kalkınmanın temel noktası eğitimidir. Eğitimin amacı hem ülkenin hem de halkın her çeşit istek ve ihtiyaçlarını karşılamaktır.

Eğitim; siyasal ve demokratik toplum bilincini geliştirme, karmaşık sorunların anlaşılmasını sağlama, teknolojik ilerlemeye yardımcı olma ve kültürel yetenekleri keşfetme gibi çok yönlü etkilere sahiptir. Değişen ekonominin ihtiyaçlarına daha uygun nitelikli işgücünün, yaratıcı düşünce ve ileri tekniklerin gelişmesine katkıda bulunarak sosyal uyum, ekonomik büyümenin sürmesi ve değişim, için önemli temelleri de hazırlar. Bu nedenlerle eğitime yatırım yapma düşüncesi sosyo-ekonomik ve politik gelişmenin sağlanması bakımından önemlidir. Günümüzde ülkelerin kalkınmışlık düzeyleri, milli gelir miktarı yanında; eğitim, sosyal, kültürel ve politik durumları ile de ölçülmektedir. İktisadi gelişme kişi başına düşen mal ve hizmet birimleriyle ifade edilebildiği gibi, kişi başına düşen eğitim ve sağlık harcamaları da gelişmişliğin önemli ölçütleri arasındadır. Bunlara paralel olarak okuryazarlık ve okullaşma oranı, ortalama yaşam süresi gibi değerler de bir ülkenin gelişmişlik düzeyinin bir göstergesidir. Bütün bunlar kalkınmanın merkezine insanı yerleştirmektedir.

İçinde bulunduğumuz yüzyıl, bütün yolların; eğitime çıktığı ekonomik hayatın karşılaşacağı sorunlarla baş edilebilmesi için daha donanımlı ve de bilgiye hapis olmuş değil. Bilgiye yön veren bireylere ihtiyaç duyulduğu bir bilgi çağıdır. Bunun içindir ki Son çeyrek yüzyılda dünyamız, baş döndürücü bir hızla ilerlerken teknoloji sahnesinde geri kalmak istemeyen uluslar, çareyi eğitime yatırım yapmakta, bilgi sistemleri ve teknolojilerindeki gelişmelerin paralelinde eğitim programlarını çağın gereğine göre düzenlemekte bulmuşlardır. Bir ülkenin, ekonomik kalkınmasının; o ülkenin halkının, kişisel ve toplumsal gelişmesine bağlı olduğu söylenebilir. Eğitim yoluyla geliştirilen ve toplumsal davranışlarla da kullanım hedefine uygun olan yeni değer yargıları, ekonomik kalkınmayı hızlandırmak bakımından son derece önemlidir. Binana ley, Kalkınma sadece maddi gereksinimlerle ilgili olmayıp, insanların toplumsal koşullarının geliştirilmesi ile de ilgilidir. İnsana yatırım” esasen üç alanı kapsamaktadır. Bunlar, eğitim, sağlık ve beslenmedir. Bu üç alana yapılan harcamaların dengeli bir şekilde gerçekleştirilmesi durumunda insan kaynağından gerektiği şekilde yararlanmak mümkün olabilmektedir. Ancak, şunu da unutmamak gerekir ki, insana yatırımın temelini eğitim harcamaları oluşturmaktadır.

Eğitim ve ekonomi ilişkilerini detaylı olarak incelemeyen önce eğitimin bir tanımını yapmakta yarar bulunmaktadır. Eğitim ”aynı zamanda, bireyin toplumsal yapı açısından şekillendirilerek, topluma kazandırılmasını hedef alan ve genel anlamda onda oluşması istenen değişikliklerin tutum ve davranışlarına yansımaları amaçlayan yönelimlerle de biçimlenmektedir” (Afşar, 2009: 86). Bu eğitim tanımından anlaşılacağı üzere eğitim toplumsal yapı ile de doğrudan ilişkilidir. Eğitim, bireyin yaşadığı toplumda yeteneğini, tutumlarını ve olumlu değerlerdeki diğer davranış biçimlerini geliştirdiği süreçler toplamı olarak ve ”bireyin toplumsal yeteneğinin ve en elverişli düzeyde kişisel gelişmesinin elde edilmesi için seçilmiş ve denetimli bir çevreyi (özellikle okulu) içine alan toplumsal bir süreç” (Tezcan, 1996: 3). Eğitim bir süreç olarak ele alındığında eğitim sisteminde yapılan değişikliklerin hayata geçmesinin neden uzun zaman gerektirdiği de anlaşılabilir. Bugün eğitim sisteminde yapılacak bir

reformun etkileri öteki kuşaklara yansiyacak olduğundan eğitimde kısa vadeli çözümler ve planlar beklenen etkiyi yapmayacaktır.

Eğitim-Ekonomi arasındaki ilişki şu şekilde özetlenebilir (Korkmaz; 2006:96):

1. Eğitim, ekonominin ihtiyaç duyduğu insan gücünü yetiştirir (üretim katkısı).
2. Eğitim hizmetinin yürütülmesinin ve hizmetten yararlanmanın belli bir maliyeti vardır (eğitim maliyeti).
3. Eğitime yapılan harcamalar
4. Eğitimin bireysel (mikro) ve toplumsal (makro) düzeyde gelir doğurma etkisi vardır.
5. Eğitim arzının ekonomiyle ilişkisi mevcuttur.
6. Eğitim talebinin ekonomiyle ilişkisi mevcuttur.
7. Eğitimin verimlilik ile ilişkisi mevcuttur.
8. Eğitim hizmetinin mal olma özelliği vardır.
9. Eğitim-financeman açısından ilişki vardır.

Bir ülkenin rahat yaşaması ve mutlu olması, ülke insanların nitelikli gelişime hazır ve sürekli bir eğitim almalarının yanı sıra, bununla kazandıkları bilgi beceri ve ekonomik büyümeye yapabilecekleri katkıyla doğru orantılıdır. Bu yüzden eğitim sistemi ve ülke kalkınması için sosyo-ekonomik gelişmelerin en önemli gücü ve verimlilik artışının en önemli etmeni toplumun eğitim düzeyindeki durumudur. Ekonomik büyümenin sağlanması amacıyla, bir ülkenin ulusal gelirindeki kalıcı artışa olanak sağlamak için temel koşul, üretimde kullanılan üretim faktörlerinin toplam miktarının artırılmasıdır. Eğitim ile ekonomi arasındaki ilişkiyi özetlemek gerekirse; Eğitim ekonominin gelişmesi için gerekli insan gücünü yetiştirir bu durum üretime katkı olarak adlandırılır. Eğitim hizmetinin sürdürülmesi ve hizmetten yararlanabilmenin belli bir maliyeti olacaktır Bu durum eğitim maliyeti olarak adlandırılır. Eğitim için gerekli harcamalar eğitimin bireysel ve toplumsal yönde gelir yaratma etkisi vardır. Eğitime olan talebin ekonomi ile bir ilişkisi vardır.

Ülke Kalkınmasında Eğitimin Önemi – Kuzey Makedonya Örneği

Bir ülkenin kalkınması için sermaye, teknoloji transferi, yüksek üretim gücü yanı sıra mutlaka eğitilmiş insan gücüne ihtiyacı bulunmaktadır. İnsan ihtiyaçları arasında önemli bir yer tutan eğitimin ekonomi ile doğrudan veya dolaylı olarak pek çok bağlantısı bulunmaktadır. Gelişmiş ülkelerin hemen hepsinin eğitime, bilime özel bir önem verdikleri görülmektedir. Toplumlar eğitim düzeyinin artmasıyla verimlilik arasında bağ kurmakta, bireyin yaşadığı topluma, aldığı eğitim ölçüsünde katkıda bulunduğu inanılmaktadır (Çakmak;2008:33). Bireyin topluma faydasının artmasında eğitimin rolünün büyük olduğu kabul edilmektedir. Günümüz için “bilgi çağı” ifadesi sıklıkla kullanılmaktadır. Bilgi çağı, bilginin temel kaynak olduğu, bilgi üretimi ve iletişiminin yaygınlaştığı, bilgi çalışanlarının çoğunlukta olduğu, sürekli öğrenme ve bilgilenmenin şart hale geldiği yeni bir toplumsal ve ekonomik dönemdir (Elibol; 2004:1). Ekonomide iddialı hedeflere ulaşmak istemekte, bir takım yapısal reformları gerçekleştirmektedir. Ancak kime sorarsanız sorun ülkemizin milli eğitim sisteminden ve politikasından insanımızın şikâyetçi olduğuna dair ifadeler işitirsiniz. O kadar ki ilköğretimden doktora eğitimine kadar her düzeydeki eğitimle ilgili pek çok sıkıntı dile getirilmektedir. İktidarlar değişse de, Eğitim Bakanları kabinelerin en sık değiştirilen bakanları olduğu gibi eğitim sistemi de yıldan yıla değiştirilmektedir. Ancak bir türlü varolan potansiyel kullanılamamakta, istenen seviye yakalanamamaktadır. Bu arada bireysel başarıları veya belirli eğitim kurumlarının başarısını göz ardı etmemek gerekir. Bu durum eğitim ile ilgili sorunların eninde sonunda çözülebileceğine dair bir umut vermektedir.

Makedonya’da insanın bir iş sahibi olması ya da çalışmak istemesinin temelinde kuşkusuz öncelikle geçim kaygısı, bunun da gerisinde yaşamını sürdürme dürtüsü bulunmaktadır. Çalışmak, bireysel ve toplumsal ihtiyaçlarımızın karşılanması için vazgeçilmez bir koşuldur. Bu yüzden ki Çalışma psikolojisi ülkemizde henüz emekleme çağını yaşamakta olan bir bilim dalıdır. Bu disipline ilişkin gerek teorik gerekse uygulamalı incelemeler yok denecek kadar azdır. Çalışma psikolojisine ilişkin incelemeler kannatımızca sistematik olmaktan uzaktır ve çok yetersizdir. İşte biz, bu

incelememize bir yandan çalışma ve çalışma psikolojisi hakkında öte yandan da sosyal gelişme ve kitle iletişimine ilişkin bilgileri mümkün olduğunca karşılaştırmalı ve birbirleriyle ilişkilerini ortaya koymayı hedefleyici bir şekilde araştırma yapılmalıdır. Çalışmayı sadece ekonomik yönüyle görme yanılığına düşmemek gerekir. İşin ve çalışma yaşamının anlamı üzerindeki çalışmalarda, geçmişte uzun yıllar işin ekonomik ve toplumsal işlevleri üzerinde durulmuştur. Oysa çalışma ve iş ilişkisi, aynı zamanda psikososyal ihtiyaçları yanıtlayan, kişiliğin gelişmesine katkı sağlayan önemli birer olgudur. Çalışmanın bireyler açısından sağladığı faydalar şu şekilde özetlenebilir:

İşyeri, başka insanlarla tanışılan, yeni arkadaşlıkların ve sosyal iletişimin kurulduğu bir mekândır; bu özelliğiyle işbirliği kurma, dayanışma, paylaşma vb. gibi sosyal yeteneklerin gelişmesine aracılık eder, İş sahibi olmak, çalışan insana ve onun ailesine bir sosyal statü sağlar, çalışmak, insanın kendine saygısının, toplum içindeki yerinin, yararlı bir şeyler gerçekleştirme duygusunun önemli bir kaynağıdır, İnsanın bir kimlik duygusu oluşturmasında çalışmanın rolü çok büyüktür; bir işin yapılabilmesi için gerekli bilgi, beceri ve yeteneklere sahip olma deneyimi, bireysel kimliğin gelişmesi için çok önemli bir zemindir. Makedonya C.'nde çalışma isteğinin önemli nedenlerinden biri de kuşkusuz bu yöndeki toplumsal beklentilerdir. Topluma yararlı insan olmak, başarılı olmak gibi hedefler, bireyin sosyalleşme süreci içerisinde her insanın içselleştirdiği, toplumsal rolünün bir parçası olarak algıladığı yaşam çizgiileridir. Çalışmanın sadece ekonomik yönüyle görüldüğü, anlamı üzerine gidilmediği görülmektedir. Oysa, çalışma ve iş ilişkisi aynı zamanda psiko-sosyal ihtiyaçları yanıtlayan, kişiliğin gelişmesine katkı sağlayan önemli bir olgu olduğu unutulmuştur. Bizler, çalışma esnasında organizmanın yaşamını sürdürebilmesi için çevresindeki değişmelere başarılı olarak uyum sağlaması gerekmektedir. Etkin uyum sağlama öğrenmeyle mümkündür. Duruma uygun tepkiyi verme, çevreye nasıl uyum sağlanması gerektiğini öğrenme yaşamı sürdürebilmek için İnsan bazı gereksinimlerini otomatik olarak karşılama sistemlerine sahiptir. Ancak, toplumsal değişme hızının gittikçe artması üzerine, bireylerin bilgi ve varolan duruma uyum gösteren kimseler olarak değil, hızla değişen ve karmaşık hale gelen toplumda ortaya çıkmakta olan sorunlarla baş edebilecek ve durmadan değişen çevresine uyum gösterebilecek kimseler olarak yetiştirilmeleri gereği daha çok hissedilmektedir.

Makedonya'da işe verilen anlam sadece kültürden kültüre değil, gruptan gruba ve hatta aynı değerleri paylaşıyor görünseler bile, bireyden bireye de değişiklikler gösterebilmektedir. Bununla beraber, yaygın olarak çalışma hayatına ilişkin beklentilerde anlamını bulan değerlerden başlıcaları şöyle sıralanabilir: İşin iyi bir gelir getirmesi, iş güvencesi, yapılan işin ilgi çekici olması ve anlamlı bir şeyler yapıldığı hissini vermesi, çalışma arkadaşlarıyla iyi ilişkiler, yükselme olanaklarının varlığı, yapılan işin saygı ve kabul görmesidir. Çalışma, eğitim bireyin kişisel sorunlarının çözümü için gerekli olan duygusal bilgileri sağlayan, kişinin isteklerini ve imkanların çeşitli özelliklerini tanımasına yardımcı olan ve nihayet bu bilgilerden yararlanarak özünü gerçekleştirmesine yardım eden bir hizmet alanıdır. Hizmetleri birinci derecede, bireylerin "karar verme" sorunlarına yardımcı olmaktır. İnsan hayatı boyunca pek çok konuda karar verir. Bazı konularda verilen kararlar bütün hayatı etkileyecek güce sahip olabilir. Böyle dönemlerde insan kaygı ve bunalım yaşayabilir. yalnız olgusal bilgiye değil, psikolojik desteğe de ihtiyaç duyabilir. Kar etme amacı ile var olan tüm ticari işletmeler, bünyelerinde istihdam ettikleri çalışanlara sahiptirler. Kurum ve kuruluşlar, kendilerine çalışan bu insanların yaptıkları işler oranında başarılı olurlar ya da olamazlar. Zaten başarısız olduğunu anlayan şirketlerin ilk refleksi de, bir takım çalışanlarını değiştirmektir. Çalışanların başarısı ve motivasyonu, bu nedenle oldukça önemlidir. Bu motivasyonu ve iş verimliliğini, psikolojik anlamda sağlayan işletmelerde pozitif gelişmeler yaşanırken, sağlayamayan işletmelerde işler kötüye gitmektedir.

Eğitimi bir tüketim malı olarak ele alabiliriz. Bu bağlamda eğitim harcamaları insan gereksinimlerini karşılayan özelliği bakımından tüketim harcamaları olarak kabul edilmektedir (Tezcan, 1996: 92). İnsanlar eğitimi belirli bir alanda bilgi almak için talep edebilecekleri gibi hobi olarak nitelendirilecek faaliyetler hakkında da bilgi almak veya kişisel mutluluğunu arttırmak amacıyla talep edebilirler. Bu yönüyle eğitim bir tüketim malı olarak değerlendirilebilir. Eğitimi bir yatırım malı olarak değerlendirdiğimizde ise yeni okullar yapılması, tahta, sıra gibi fiziksel kapasitenin artırılması, kısaca, eğitim görebilecek öğrenci sayısını arttıracak her türlü gereksiniminin tedarik edilmesi, bu anlamda kamu ve özel sektör tarafından ayrılan kaynaklar bir yatırım harcaması olarak değerlendirilmelidir. Teknik ve mesleki eğitimin özellikle sanayileşmede ve klasik eğitimin ise, bir ülkenin kültürel ve sosyal yönden kalkınmasında önemli rol oynadığı görülmektedir (Şener; 1987: 20).

Eğitim insanlara bir yandan bilgi verirken bir yandan da bilgi üretme, anlama ve yorumlama yeteneği kazandırır. Toplumun üyelerine verilen eğitim, insan sermayesine yapılan bir yatırımdır; çünkü eğitim sayesinde insanlar ömür boyunca daha üretken olurlar. Eğitim insan üzerinde yapılan bir yatırım olduğundan diğer yatırımlardan farklıdır. Bugün uluslar arası alanda güçlü ve saygın ülke olmanın en önemli ölçüsü, sağlıklı ve istikrarlı bir gelişme gösteren bir ekonomidir. Bunun sağlanmasında, ülke kaynaklarıyla birlikte beşeri sermayenin üretim sürecine etkin katılımı büyük önem taşımaktadır. Birbirleriyle uyumlu istihdam ve mesleki eğitim politikalarının izlenmesi, ekonominin işgücü ihtiyaçlarına paralel yeterli sayı ve kalitede işgücünün yetiştirilmesi bu açıdan gerekli olmaktadır. Günümüzde gelişmiş ekonomilerde, gelişmişliğin ölçüsünü belirleyen en önemli faktörlerden birisi eğitim hizmetlerine verilen önceliklidir. Eğitim hizmetlerinin bu denli önem arz etmesinin nedeni, bu hizmetin uygun şartlarda yapılması sonucu ortaya çıkan önemli sosyal faydalar ve topluma olumlu dışsallıklar yaymasıdır.

Ülkemiz 2023 yılına yönelik iddialı hedefler belirlemiştir. Bu hedeflere ulaşmasında teknoloji ithal eden bir ülke olmaktan çıkıp, teknoloji üreten, yüksek katma değer sağlayan ürünler geliştiren yerli otomobil, yerli uçak üretimi, yerli uzay mekiği, yerli uydu gibi ileri teknoloji ve sanayi isteyen üretimleri tamamen kendi kapasitesiyle meydana getirebilen bir ülke olması büyük önem taşımaktadır. Bütün bunlar için gereken sermayeden çok yetişmiş insan gücüdür. Yetişmiş insan gücünü, beşeri sermaye dediğimiz kaynağı sağlayacak olan ise planlı, kaliteli bir eğitim sistemidir. Ne yazık ki eğitim sistemimiz şu an itibarıyla, bu iddialı hedeflere ulaşmamızı sağlayacak insan gücünü sağlayabilecek konumda değildir. İnsanın düşüncesi, yetenekleri, eğitim düzeyi ile oluşan ekonomik ve kültürel ortam yenilik ve yaratıcılığı gerçekleştirerek üretim sürecinin girdisi olarak ekonomiye katkı sağlamaktadır. “insana yatırım” esasen üç alanı kapsamaktadır. Bunlar, eğitim, sağlık ve beslenme’dir. Bu üç alana yapılan harcamaların dengeli bir şekilde gerçekleştirilmesi durumunda insan kaynağından gerektiği şekilde yararlanmak mümkün olabilmektedir. Ancak, şunu da unutmamak gerekir ki, insana yatırımın temelini eğitim harcamaları oluşturmaktadır. Eğitim yatırımları sadece az gelişmiş ülkeler yönünden değil, aynı zamanda ileri sanayi ülkeleri yönünden de üzerinde önemle durulan bir konudur. Bir ülkenin kalkınması, o ülke halkının gelişmesine sıkı sıkıya bağlıdır. İnsanları geliştirmek, onlara kalkınmaya uygun davranışlar kazandırmak da ancak eğitimle olur. Kalkınma, davranışların rasyonelleşmesini gerektirir.

Kalkınma, bir ekonomide büyümenin yanı sıra sosyal ve kültürel unsurlarda da gelişmenin olması anlamına gelir. Yani kalkınma, sayısal göstergelerin yanı sıra okur yazarlık oranı, doğum oranı, ortalama ömür gibi sayısal olmayan göstergeleri de içine alır. Kalkınma genellikle az gelişmiş ülkeler için kullanılan bir kavramdır. Ülkelerin refah düzeyleriyle ekonomik kalkınma arasında doğrusal bir ilişki vardır. Geri kalmış ya da az gelişmiş ülkelerin önemli problemlerinden biri de eğitim problemidir. Gelişmekte olan ülkelerde eğitim hizmetlerinin yetersizliği, ekonomik kalkınmanın önündeki engellerden biri olarak kabul edilmektedir. Bir ülkenin kalkınmışlık göstergeleri arasında, eğitim düzeyinin özel bir yeri ve önemi vardır. Kalkınmış ülkelere bakıldığında eğitim hizmetleri için daha çok kaynak ayrıldığı, eğitimin süresinin daha uzun ve verilen eğitimin daha nitelikli olduğu gözlenmektedir.

Gelişmiş ülkelerde sadece okul eğitimi değil, farklı tür ve düzeylerde eğitim taleplerine cevap veren kurumlar da vardır. Hayat boyu öğrenme anlayışına bağlı olarak her yaş düzeyinde psikolojiden sanat eğitime, spordan hobi öğrenimine kadar talep edilen her tür eğitim için özel sektörün sağlayabildiği kurslara katılabilmeleri mümkündür. Bu tür kurslar, hemen hemen bütün şehirlerde verilebilmekte ve maliyetleri de ortalama bir kazanç seviyesine sahip herkes tarafından karşılanabilmektedir. Demokrasinin yerleşmesi, siyasi istikrarın sağlanması, kültürel gelişim, suç oranlarında nisbi azalma, hoşgörü, sağlıklı toplumun oluşumu gibi temel değişkenlerin seviyelerinin belirlenmesinde eğitim, anahtar bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Hukukun üstünlüğünü kabul etmek ve uygulamak için vatandaşların belli eğitim düzeyine sahip olmaları gerekir. Yargının bağımsızlığı için de eğitimin gerekliliği açık olarak görülmektedir. Demokratik kurumların oluşumu, demokratik kuralların işlenmesi, ancak toplumun belirli eğitim düzeyine sahip olması ile işlerlik kazanabilir.

Bu sebeple, bir ülkenin kalkınmasında fiziki ve maddi sermaye donanımının yanında, beşeri sermaye donanımının düzeyi de belirleyici rol oynamaktadır. Toplum bireylerinin ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve toplumsal açık bir sistem olan eğitim kurumu, ülkenin eğitilmiş nitelikli

insan gücünü hazırlayan bir araçtır; hem bireyin hem de toplumun refah ve mutluluğunun sağlanmasında önemli bir yere sahiptir. Son yıllarda ülkelerin kalkınmışlık düzeyleri ifade edilirken, kişi başına düşen milli gelir yanında, ülkelerin sahip olduğu insan gücü oranları da önemli bir gösterge olarak dikkate alınmaya başlanmıştır. Eğitimin kalkınmanın en etkili araçlarından biri olarak görülmesi nedeniyle, en değerli yatırımın insan kaynaklarına yapılan yatırım olduğu fikri de artık geniş ölçüde kabul görmektedir. Üretim tekniklerinde yaşanan hızlı değişim, eğitime daha fazla önem verme, bilgiye ve gelişmeye daha fazla yatırım yapma ihtiyacını ön plana çıkarmıştır. Rekabette üstünlüğü elde etmenin ve kalkınmada başarının temeli olarak kabul edilen “insan kaynağı” kavramının altındaki gerçek, onun etkili ve verimli kullanılmasında yatmaktadır. Örgütler; varlıklarını sürdürmek, yoğun rekabet ortamında başarılı olabilmek ve sürekli değişime ayak uydurabilmek amacıyla bireyin, eğitimine daha çok önem vermeye başlamışlardır. Eğitimin, bireysel gelişmeyi sağladığı gibi, daha geniş anlamda toplumsal ekonomik ve sosyal kalkınmayı da sağladığı söylenebilir. Ekonomik büyüme ve insani kalkınma arasındaki ilişkilerin karşılıklı olduğu yani insani kalkınmanın işgücü verimliliğini artırarak ekonomik büyümeyi hızlandırdığı, ekonomik büyümenin de gelir artışı yoluyla sağlık, eğitim, sosyal harcamaları artırarak insani kalkınmayı yüksek düzeylere taşıdığını da vurgulamak gerekir.

II. SONUÇ

Eğitim ekonomisinin teorik alt yapısının kuramsal çerçevesinin ele alındığı bu çalışmada eğitim ve ekonomi ilişkisi incelenmiştir. Ayrıca devletin ekonomi alanına müdahalesinin gerekçeleri ele alınmıştır. Eğitim ile ekonomi arasındaki ilişkilerin çok boyutlu bir yapıda olduğu ve eğitime özel bir önem verilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Eğitim ülkemizin iddialı ekonomik hedeflerine ulaşması için de önemli bir anahtardır. Ancak kabinelerde sürekli Eğitim bakanının değişmesi her değişen bakanın yeni bir eğitim sistemi getirmeye çalışması eğitimle ilgili sorunların çözülmekten çok kronik bir hale getirdiği de önemli bir gerçektir. Eğitimde istenen sonuçlara ulaşılabilmesi için bütün sistemin en baştan en sona reel sektör ve ekonomi ile ilişkili bir şekilde planlanarak yeniden ve kalıcı bir şekilde dizayn edilmesine ihtiyaç bulunmaktadır. Ülkelerin ekonomik sosyal ve siyasal gelişmişlik düzeylerini belirleyen en önemli faktörlerden biri eğitimidir. Günümüzde toplumlar, eğitim düzeyinin artmasıyla ekonomik kalkınma arasında bağ kurmaktadır. İnsanların aldıkları eğitim oranında topluma katkıda buldukları düşüncesi artmıştır. Eğitim, iktisadi kalkınmanın temelini oluşturmaktadır. Eğitimin amacı, hem ülkenin hem de insanların her çeşit istek ve ihtiyaçlarını karşılamaktır. Üretim tekniklerinin hızlı değişmesi, eğitime daha fazla önem verilmesi sonucunu doğurmuştur. Bunun neticesinde bilgiye ve gelişmeye daha fazla yatırım yapma ihtiyacını ortaya çıkarmıştır.

Eğitimin toplumsal barış ve düzeni sağlamakla kalmayıp aynı zamanda toplum ve uygarlığın gelişmesinde ve iktisadi kalkınmanın sağlanmasında da önemli rol oynamaktadır. Fakirliğin kısır döngüsünün kırılması için eğitim seviyesinin yükseltilmesi bir gereklilik arz etmektedir. Eğitim ile kalkınma arasında çok sıkı bir ilişki söz konusu olup, eğitim olmadan iktisadi kalkınma gerçekleştirilemez. Eğitimin ülke kalkınmasındaki rolü, bireylerin rahat yaşam standartlarını artırmak amacıyla siyasal iktidarın belirli ekonomik politikaları izleyerek toplumun yapısını değiştirmeye adım atmasıdır. Bu sebeple kalkınma hem ekonomik hem de toplumsal bir süreçtir. İyi verilen bir eğitim de daha bilinçli bireyler yetiştirilmesini sağlayarak, ülke kalkınmasına katkı sağlayacaktır. Bu sebeple eğitim ve ülke kalkınması arasında doğru bir ilişki vardır. Refaha kavuşmak isteyen ülkelerde bu noktada, eğitimdeki bütün yenilikleri takip etmekte ve sürekli yenilenme çalışmaları yapmaktadır.

KAYNAKÇA

AFŞAR, Muharrem (2009); “Türkiye’de Eğitim Yatırımları ve Ekonomik Büyüme İlişkisi”, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 9(1), s.85-98.

CAN BAYSAL, Ayşe. (1993); Çalışma Yaşamında İnsan. İstanbul Üni. İİBF Yayınevi, İstanbul.

ÇAKMAK, Özlem (2008); “Eğitime Ekonomiye ve Kalkınmaya Etkisi”, D.Ü. Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi, 11, Sayfa 33-41,

ERARİ, Faruk (2002), “Küreselleşme Sürecinde Eğitimin Kalkınmadaki Önemi, Açıköğretimin Yeri ile Açıköğretim Öğrencileri ile Ailelerinin Sosyo-Ekonomik Durumu ve Beklentileri”,

Açıköğretim Fakültesi 20. Kuruluş Yılı Nedeniyle, Uluslararası Katılımlı Açık ve Uzaktan Eğitim Sempozyumu, 23–25 Mayıs 2002.

ERDEM, M. ve N. Fidan. (1994); Eğitime Giriş, Meteksan Matbaacılık, Ankara.

ERTÜRK, Selahattin. (1993); Eğitimde Program Geliştirme, Meteksan Yayınları, Ankara.

KEPÇEOĞLU, Muharrem. (1992); Psikolojik Danışma Ve Rehberlik. Ankara.

KESER, Aşkın. (2014); Çalışma Psikolojisi. Ekin Kitabevi Yayınları, Kastamonu.

KORKMAZ, Adem (2006); “Eğitimin ve Ekonomi Arasındaki İlişkiler”, L. Küçükahmet (Ed.) Eğitim Bilimine Giriş (ss. 96-97), Ankara: Nobel Yayınevi

Kut, Şule. (1993); Makedonya ve Sorunları, Türkiye Sosyal, Ekonomik ve Siyasal Araştırmalar Vakfı Yayını, İstanbul.

MAKEDONYA.(1993); Harp Akademileri Komutanlığı Yay., Harp Akad. Basımevi, İstanbul.

Nadaroğlu, Halil (1996); Kamu Maliyesi Teorisi, Beta Basım Yayın, 9. Baskı, İstanbul.

Sabuncuoğlu, Zeyyat (1984); Çalışma Psikolojisi. 2. Baskı, Ankara

Silah, Mehmet. (2005); Çalışma Psikolojisi. Seçkin Yayınevi, İstanbul.

STATİSTİCAL YEARBOOK, Statistical Office of the Republic of Macedonia, Skopje, 1993, 2001.

ŞENER, Orhan (1987); “Eğitim Ekonomisinin Temel İlkeleri”, 3. Türkiye Maliye Eğitimi Sempozyumu, İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yayınları No: 525, İstanbul, s. 5-22.

TEZCAN, Mahmut (1996); “Eğitim Sosyolojisi”, 10. Baskı, Feryal Matbaası, Ankara.

TINAR M. Yaşar, (1996); Çalışma Psikolojisi. Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.